

IHMISOIKEUDET

KÄSIKIRJA EIT:N OIKEUSKÄYTÄNTÖÖN

Päivi Hirvelä ja Satu Heikkilä

2., uudistettu painos

Copyright © 2017 Alma Talent Oy ja tekijät

ISBN: 978-952-14-3214-9

ISBN: 978-952-14-3215-6 (verkkokirja)

Kansi: Sirpa Puntti

Taitto: Notepad Ay

Paino: BALTO print 2017 Vilna

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällys

ALKUSANAT	V
LYHENNELUETTELO	XLIII
1 VALITUSTEN TUTKIMINEN	
EUROOPAN IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIMESSA	1
1.1 Johdanto	1
1.2 Euroopan ihmisoikeussopimus	3
1.3 Valtion lainkäyttövalta ja valtion velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia	7
1.3.1 Valtion lainkäyttövalta omalla alueella	10
1.3.2 Rauhanturvaoperaatiot ja valtion agenttien toiminta vieraan valtion alueella	11
1.3.3 Valtion sotilaallinen läsnäolo toisen valtion alueella	15
1.3.4 Toiminta avomerellä	16
1.4 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin	17
1.5 Tuomarit ja sihteeristö	21
1.5.1 Tuomarikunta	21
1.5.2 Tuomioistuimen johto	22
1.5.3 Osastot	23
1.5.4 Sihteeristö	24
1.6 Yksilövalituksen käsittelyvaiheet	26
1.6.1 Asian osapuolet	26
1.6.2 Valituskaavake	26
1.6.3 Valituksen alustava käsittely sihteeristössä ...	27
1.6.4 Tapauksen kommunikointi ja kirjelmien vaihto	28

1.6.5	Kieli- ja asiamiesvaatimukset	29
1.6.6	Tuomioistuimen kokoonpanot	30
1.6.6.1	Yhden tuomarin kokoonpano	30
1.6.6.2	Komitea	31
1.6.6.3	Jaosto	32
1.6.6.4	Suuri jaosto	34
1.6.7	Sivuväliintulo	37
1.6.8	Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet	38
1.6.9	Tuomion laatiminen	39
1.6.10	Kohtuullinen hyvitys	40
1.6.10.1	Aineellinen vahinko	41
1.6.10.2	Aineeton vahinko	41
1.6.10.3	Oikeudenkäyntikulut	42
1.7	Tuomioistuimen antamat ratkaisut	42
1.7.1	Tuomiot ja päätökset	42
1.7.2	Sovintoratkaisut ja yksipuoliset julistukset ..	43
1.7.2.1	Sovintoratkaisu	43
1.7.2.2	Yksipuolinen julistus	44
1.7.2.3	Listalta poistaminen karkotusasioissa	46
1.7.3	Pilottiratkaisut	47
1.8	EIT:n tulkintaperiaatteet	49
1.8.1	Subsidiariteettiperiaate	49
1.8.2	Tehokkuusperiaate	52
1.8.3	Autonomisen tulkinnan periaate	52
1.8.4	Evoluutiivisen tulkinnan periaate	53
1.9	Tuomioiden täytäntöönpanon valvonta	55
1.9.1	Ministerikomitean valvontavalta ja -keinot ..	56
1.9.2	Täytäntöönpanovelvoitteet	57
1.9.2.1	Kohtuullisen hyvityksen maksaminen	57
1.9.2.2	Valittajaa koskevat toimenpiteet ..	57
1.9.2.3	Uusien samanlaisten loukkausten estäminen	58
1.9.3	Täytäntöönpanon ongelmatapaukset	59
1.9.4	EIT:n oikeuskäytännön saatavuus	61

2	OIKEUS ELÄMÄÄN	63
2.1	Johdanto	63
2.1.1	Artiklan kaksi velvollisuutta	64
2.1.2	Artiklan soveltuminen	65
2.1.2.1	Kuolema tai henkeä uhkaava tilanne	65
2.1.2.2	Potentiaalinen hengenuhka	65
2.1.2.3	Muut tilanteet	67
2.1.3	Elämän alkaminen	67
2.1.4	Kuolema	68
2.1.4.1	Oikeus kuolemaan	68
2.1.4.2	Eutanasia, elämää ylläpitävän hoidon lopettaminen	68
2.1.4.3	Kuolemanrangaistus	72
2.2	Viranomaisten voimankäyttö	73
2.2.1	Kuolemanvaaraa aiheuttavan voiman käyttäminen	73
2.2.1.1	Testi kuolettavan voiman käyttämiselle – ehdottoman välttämättömyyden vaatimus	74
2.2.1.2	Tahallinen tai tuottamuksellinen hengen riistäminen	75
2.2.2	Kansallisen lain vaatimukset	76
2.2.3	Voimankäytön suunnittelu ja kontrolli	77
2.2.3.1	Suunnittelun ja kontrollin asianmukaisuus	77
2.2.3.2	Voimankäytön minimointi ja neuvotteluyritykset tilanteen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi ..	78
2.2.3.3	Säännösten ja koulutuksen puute ..	81
2.2.3.4	Ulkopuolisten suojaaminen	81
2.2.3.5	Spontaanit tilanteet	82
2.2.4	Oikeutetut poikkeukset kuolettavan voimankäytön kieltoon	82
2.2.4.1	Puolustaminen laittomalta väkivallalta	83

2.2.4.2	Laillinen pidättäminen tai laillisesti pidätetyn paon estäminen	85
2.2.4.3	Mellakan tai kapinan kukistaminen.....	88
2.2.5	Eriytilanteet	89
2.2.5.1	Vankikuolemat	89
2.2.5.2	Katoaminen	91
2.2.5.3	Panttivankitilanteet	91
2.3	Hengenmenetykset yksityisten välisissä suhteissa.....	92
2.3.1	Valtion positiivisen velvollisuuden sisältö....	92
2.3.2	Henkilön toiseen kohdistama väkivalta.....	94
2.3.2.1	Henkeä uhkaava todellinen ja välitön vaara (Osman-testi).....	94
2.3.2.2	Kuolemaan johtanut perheväkivalta.....	96
2.3.2.3	Vankien suojeleminen vankitovereiden väkivallalta	97
2.3.3	Katoamiset	97
2.3.4	Itsemurhien ehkäiseminen	98
2.3.4.1	Vankien itsemurhat	98
2.3.4.2	Asevelvollisten itsemurhat	100
2.3.4.3	Muut itsemurhatilanteet	101
2.3.5	Sairaanhoidon ja terveydenhuollon palvelut	101
2.3.5.1	Vankien sairaanhoito ja terveydenhuolto	102
2.3.5.2	Hoitovirheet	103
2.3.5.3	Tietoisuus vaarasta.....	104
2.3.5.4	Vähemmistöjen sairaanhoito- ja terveystilanteet	105
2.3.5.5	Sairaanhoidon ja terveydenhuollon kustannukset ..	106
2.3.6	Vaaralliset tilanteet	106
2.3.6.1	Ympäristöonnettomuudet	106

2.3.6.2	Liikenne-, vene- ja junaonnettomuudet	107
2.3.6.3	Ammusvarasto-onnettomuudet ...	108
2.3.6.4	Sukellusonnettomuudet	109
2.3.6.5	Pelastusorganisaatio ja hälytysjärjestelmä.....	109
2.4	Prosessuaaliset vaatimukset	110
2.4.1	Näyttövaatimus ja näyttötaakka	110
2.4.2	Viranomaisten selvittämiselvollisuus aiheuttamistaan kuolemista	112
2.4.2.1	Velvollisuus aloittaa tutkinta.....	113
2.4.2.2	Tutkinnan itsenäisyys	114
2.4.2.3	Tutkinnan tehokkuus	114
2.4.2.4	Tutkinnan julkinen luotettavuus ..	117
2.4.3	Selvittämiselvollisuus yksityisten välisissä suhteissa	118
2.4.3.1	Tutkinnan edellytykset	119
2.4.3.2	Rikosoikeudellinen vastuu ja syytekynnys	120
2.4.3.3	Siviiliprosessin riittävyys	122
2.4.3.4	Selvittämisen viipyminen.....	124
3	KIDUTUKSEN KIELTO	127
3.1	Johdanto	127
3.1.1	Kiellon ehdottomuus.....	127
3.1.2	Artiklan aineellinen ja prosessuaalinen velvollisuus	128
3.1.3	Kohtelun vakavuuden minimitaso	129
3.2	Artiklan nojalla kielletty menettely.....	132
3.2.1	Kidutus	133
3.2.1.1	Tahallisuus, intensiteetti ja tarkoitus	133
3.2.1.2	Raiskaus	135
3.2.1.3	Väkivallalla uhkaaminen	135
3.2.2	Epäinhimillinen kohtelu.....	136
3.2.3	Halventava kohtelu.....	138
3.2.3.1	Nöyryyttäminen.....	138

	3.2.3.2	Kuritusväkivalta	141
	3.2.3.3	Seksuaalinen nöyryyttäminen.....	142
3.3		Vankilaolosuhteet.....	143
	3.3.1	Kehnot fyysiset vankilaolosuhteet	144
		3.3.1.1. Epäasianmukaiset tilat.....	145
		3.3.1.2 Vankisellin koko.....	146
	3.3.2	Sairaanhoidon ja terveydenhuolto vankilassa .	147
		3.3.2.1 Vakavasti sairas vanki	148
		3.3.2.2 Vangin terveydestä huolehtiminen ja sairauksien ehkäisy.....	150
	3.3.3	Vangin ikä, elinajan ennuste ja erityistarpeet	151
	3.3.4	Vangin eristäminen, henkilötarkastukset ja tapaamisten rajoittaminen	154
	3.3.5	Pakkoruokinta tai pakolla tehty lääketieteellinen tutkimus.....	156
	3.3.6	Velvollisuus suojella haavoittuvassa asemassa olevaa vankia vankitoimien väkivallalta	157
	3.3.7	Epäinhimillinen tai halventava rangaistus ...	159
		3.3.7.1 Rangaistuksen pituus.....	159
		3.3.7.2 Elinkautisvangin mahdollisuus vapautua	160
3.4		Muut laitosisuhteet	163
3.5		Erilaiset henkilöön kohdistuvat turvaamiskeinot.....	165
	3.5.1	Käsirautoittaminen	165
	3.5.2	Käsirautoittaminen ja eristäminen oikeussalissa.....	167
	3.5.3	Pippurisuihkeen käyttö.....	168
3.6		Lähisukulaisen kokemus kärsimys.....	169
3.7		Ulkomaalaisasiat	171
	3.7.1	Valtion vastuu maasta poistamisen tilanteissa.....	172
	3.7.2	Henkilöä koskeva riski.....	174
		3.7.2.1 Riittävän vakava uhka	174
		3.7.2.2 Välitön uhka.....	175

3.7.2.3	Henkilön aiheuttama uhka karkottavalle valtiolle (terroristin karkottaminen).....	176
3.7.2.4	Näyttövelvollisuus todellisesta uhasta	177
3.7.3	Muiden kuin viranomaisten aiheuttama uhka	181
3.7.4	Karkotettavan sairauden merkitys.....	183
3.7.4.1	Sairauteen liittyvät riskit.....	183
3.7.4.2	Erittäin poikkeukselliset terveystilanteet.....	186
3.7.5	Ulkomaalaisten joukkokarkotuksen kieltö ..	188
3.7.6	Karkottamisen täytäntöönpaneminen ja karkotettavan säilöönottaminen.....	190
3.7.7	Karkotuksen lykkääminen, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu	192
3.7.8	Karkotustapausten tutkiminen EIT:ssä	194
3.7.8.1	Kotimaisten oikeussuojakeinojen käyttäminen ja kansalliset perustelut.....	194
3.7.8.2	Vastaanottavan valtion kuuleminen ja vakuutukset.....	196
3.7.8.3	Oleskeluluvan myöntäminen ja asian poistaminen listalta.....	197
3.8	Henkilön toiseen kohdistama väkivalta	199
3.8.1	Naisiin kohdistuva väkivalta	199
3.8.1.1	Perheväkivalta.....	199
3.8.1.2	Raiskaukset.....	201
3.8.1.3	Naisten ympärileikkaukset	202
3.8.1.4	Pakkosterilisaatiot.....	203
3.8.2	Muut haavoittuvat ryhmät.....	203
3.8.2.1	Kuritusväkivalta	204
3.8.2.2	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	205
3.8.2.3	Lapsia halventava menettely.....	206
3.8.2.4	Kiusaaminen.....	207

3.8.3	Muu henkilöiden toisiinsa kohdistama väkivalta	207
3.8.4	Sairaanhoidon ja terveydenhuollon toimenpiteet	209
3.8.5	Sosiaaliturvan riittävyys	210
3.9	Prosessuaalinen velvollisuus.....	211
3.9.1	Selvittämisvelvollisuus	211
3.9.2	Rasistisen motiivin selvittäminen.....	215
3.9.3	Näyttövaatimus ja näyttötaakka EIT:ssä	216
4	ORJUUDEN JA PAKKOTYÖN KIELTO	219
4.1	Johdanto.....	220
4.2	Orjuus ja orjuuden kaltainen pakkotyö.....	221
4.3	Pakkotyö ja pakollinen työ.....	223
4.3.1	Soveltamisala	223
4.3.2	Vapaaehtoisuus ja pakollisen palvelun kohtuullisuus.....	223
4.3.3	Työn korvauksettomuus	225
4.3.4	Taloudelliset seuraamukset	225
4.4	Ihmiskauppa.....	226
4.4.1	Ihmiskauppa ja pakkotyö.....	227
4.4.2	Valtion positiivinen velvollisuus.....	229
4.4.2.1	Maahantulo- ja viisumi- käytännöt ja prostituutio.....	229
4.4.2.2	Velvoite toimenpiteisiin, kun henkilö on tunnustettu ihmiskaupan uhriksi.....	230
4.4.2.3	Velvollisuus suorittaa tehokas tutkinta.....	230
4.4.2.4	Kansainvälinen viranomais- yhteistyö	231
4.5	Pakkoprostituutio	232
4.5.1	Soveltamisala	232
4.5.2	Pakkoprostituutio ja karkotus.....	233
4.6	Artiklan ulkopuolelle rajatut tilanteet.....	234

5	OIKEUS VAPAUTEEN JA TURVALLISUUTEEN	235
5.1	Johdanto.....	236
5.1.1	Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen.....	237
5.1.1.1	Keskeiset käsitteet.....	238
5.1.1.2	Mielivallan käsite.....	239
5.1.2	Vapaudenriisto vai vapauden rajoittaminen?	240
5.1.2.1	Pidättäminen ja vangitseminen....	240
5.1.2.2	Liikkumisrajoitukset, erityisvalvonta ja kotiaresti.....	241
5.1.2.3	Pakkohoito.....	243
5.1.2.4	Armeija ja vankila	245
5.1.2.5	Karkotettavien säilöönnotto.....	245
5.1.3	Suostumus.....	246
5.1.4	Vanhempien kasvatusvastuu	247
5.1.5	Valtion positiivinen velvollisuus.....	247
5.2	Vapaudenriiston laillisuusvaatimus.....	248
5.2.1	Kansallisen lain mukaisen perusteen puuttuminen	249
5.2.2	Kansallisen lain mukaisuus	249
5.2.3	Lain laatuvaatimukset.....	250
5.2.3.1	Lain saatavilla olo ja ennakoitavuus.....	250
5.2.3.2	Turva mielivaltaa vastaan.....	252
5.2.4	Tuomioistuimen määräys.....	254
5.2.5	Vapauttamisen viivästyminen	254
5.3	Vapaudenriiston lailliset perusteet	256
5.3.1	Tuomioon perustuva vapaudenriisto (5 § 1 (a) artikla)	256
5.3.1.1	Tuomio	256
5.3.1.2	Toimivaltainen tuomioistuin	258
5.3.1.3	Tuomion jälkeinen vangitseminen.....	258
5.3.2	Tuomioistuimen määräyksen noudattamatta jättäminen tai lakimääräisen velvoitteen turvaaminen (5 § 1 (b) artikla)..	260

5.3.3	Pidättäminen ja tutkintavankeus (5 § 1 (c) artikla)	263
5.3.3.1	Pidättämisen tai vangitsemisen tarkoitus	263
5.3.3.2	Perusteltu syy epäillä.....	264
5.3.3.3	Syyllystyminen rikokseen	265
5.3.3.4	Rikoksen tekemisen tai pakenemisen estäminen	266
5.3.4	Alaikäisen vapauden riistäminen (5 § 1 (d) artikla).....	267
5.3.4.1	Alaikäisiin kohdistuvat toimenpiteet.....	267
5.3.4.2	Kasvatuksen valvonta.....	268
5.3.4.3	Toimivaltainen oikeusviranomainen.....	270
5.3.5	Vapaudenriisto lääketieteellisillä tai sosiaalisilla perusteilla (5 § 1 (e) artikla).....	271
5.3.5.1	Lääketieteelliset ja sosiaaliset syyt	271
5.3.5.2	Tartuntataudin leviämisen estäminen	272
5.3.5.3	Heikko mielenterveys	273
5.3.5.4	Alkoholismi tai huumeidenkäyttö.....	276
5.3.5.5	Irtolaisuus.....	276
5.3.6	Ulkomaalaisen vapaudenriisto (5 § 1 (f) artikla)	277
5.3.6.1	Laittoman maahantulon estäminen	277
5.3.6.2	Karkottamisen tai luovuttamisen täytäntöönpaneminen	278
5.3.6.3	Säilöönoton olosuhteet.....	279
5.4	Vapaudenriiston kohteen prosessuaaliset oikeudet...	280
5.4.1	Oikeus saada tieto vapaudenriiston perusteista (5 § 2 artikla)	281
5.4.1.1	Säännöksen tarkoitus.....	281
5.4.1.2	Tiedon vastaanottaja.....	282
5.4.1.3	Viipymätön tietojen antaminen ...	282

5.4.1.4	Tietojen antamisen tapa.....	282
5.4.1.5	Ilmoitettavien perusteiden laajuus	283
5.4.1.6	Henkilön ymmärtämä kieli	284
5.4.2	Viipymättä tuomioistuimeen ja oikeudenkäynti kohtuullisessa ajassa (5 § 3 artikla)	284
5.4.2.1	Viipymättä tuomarin tutkittavaksi.....	285
5.4.2.2	Oikeudenkäynti kohtuullisen ajan kuluessa tai vapauttaminen...	288
5.4.3	Vapaudenriiston laillisuuden tutkinta, habeas corpus (5 § 4 artikla).....	293
5.4.3.1	Säännöksen tavoite.....	294
5.4.3.2	Prosessuaaliset takeet	295
5.4.3.3	Tutkinnan kohde	297
5.4.3.4	Tutkinta viipymättä.....	299
5.4.4	Oikeus vahingonkorvaukseen (5 § 5 artikla)	301
6	OIKEUS OIKEUDENMUKAISEEN OIKEUDENKÄYNTIIN ..	303
6.1	Johdanto.....	304
6.1.1	Valtion yleiset velvollisuudet.....	305
6.1.2	Keiden on taattava oikeudenmukainen oikeudenkäynti?	306
6.1.3	Käsitteiden autonominen tulkinta	308
6.2	Oikeudet ja velvollisuudet.....	309
6.2.1	Mitä ovat ”oikeudet ja velvollisuudet”?	309
6.2.1.1	Kansalliseen lakiin perustuva oikeus	309
6.2.1.2	Harkinnanvaraiset päätökset.....	311
6.2.2	Mitä tarkoittaa ”siviilioikeudellinen”?	312
6.2.2.1	Yksityisoikeuden alaan kuuluvat asiat	312
6.2.2.2	Autonominen tulkinta	313
6.2.2.3	EIT:n yksityis- ja julkisoikeuden rajanvetoa koskeva oikeuskäytäntö.....	315

6.2.3	Oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva ”kiista”	329
6.2.4	Oikeuksista ja velvollisuuksista ”päättäminen”	330
6.2.5	Hallinnolliset päätökset	333
6.2.5.1	Policy-tyyppiset päätökset	333
6.2.5.2	Hallintopäätösten kohtuullisuuden arviointi	335
6.2.6	Mitkä prosessin vaiheet kuuluvat ”oikeuksien ja velvollisuuksien” alaan?	335
6.2.6.1	Soveltuvuus viimeistään tuomioistuinkäsittelyn alusta lähtien	335
6.2.6.2	Liitännäiset prosessit ja välipäätökset	336
6.2.6.3	Muutoksenhaku ja ylimääräinen muutoksenhaku	336
6.2.6.4	Täytäntöönpano	338
6.2.6.5	Väliaikaismääräykset	341
6.3	Rikossyyte	342
6.3.1	Autonominen tulkinta	342
6.3.2	Engel-tapauksessa luodut kolme rikoksen kriteeriä	343
6.3.2.1	Menettelyn luokittelu kansallisessa oikeudessa	343
6.3.2.2	Menettelyn luonne ja tarkoitus	344
6.3.2.3	Rangaistuksen luonne ja ankaruus	351
6.3.3	Käsitteen ”syyte” autonominen merkitys	351
6.3.4	Mitkä prosessin vaiheet kuuluvat rikossyytteen alaan?	353
6.3.4.1	Rikossyytteen alkaminen ja päättyminen	353
6.3.4.2	Mihin rikossyyte ei sovellu?	354
6.4	6 § 1 artiklan takaamat oikeudet	355
6.4.1	Pääsy tuomioistuimeen	357
6.4.1.1	Oikeus tehokkaaseen pääsyyn tuomioistuimeen	360

6.4.1.2	Tuomioistuimeen pääsyn rajoittaminen	364
6.4.1.3	Oikeudesta luopuminen.....	377
6.4.1.4	Tuomioistuimeen pääsyn suhde 13 artiklaan	377
6.4.2	Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.....	378
6.4.2.1	Peruseriaatteen.....	378
6.4.2.2	Oikeus olla läsnä.....	379
6.4.2.3	Oikeus osallistua tehokkaasti ja nuoria henkilöitä koskevat suojakeinot.....	386
6.4.2.4	Osapuolten tasavertaisuus	389
6.4.2.5	Oikeus kontradiktoriaaliseen oikeudenkäyntiin	392
6.4.2.6	Näyttöä koskeva sääntely	394
6.4.2.7	Syyttömyysolettama muissa kuin rikosjutuissa	412
6.4.2.8	Syyttömyysolettama erikseen käsiteltävissä rikosjutuissa	417
6.4.2.9	Välittömyysperiaate (kokoonpanon vaihtuminen)	418
6.4.2.10	Itsekriminointisuoja ja oikeus vaieta	418
6.4.2.11	Syyteneuvottelut	433
6.4.2.12	Oikeus avustajaan muissa kuin rikosjutuissa	435
6.4.2.13	Taannehtiva lainsäädäntö	435
6.4.2.14	Riittävät perustelut	437
6.4.2.15	Oikeusvarmuuden periaate	441
6.4.3	Suullinen käsittely ja tuomion julkinen julistaminen.....	444
6.4.3.1	Julkinen oikeudenkäynti.....	444
6.4.3.2	Suullinen käsittely.....	449
6.4.3.3	Tuomion julkinen julistaminen ...	460
6.4.4	Oikeudenkäynnin kohtuullinen pituus.....	462
6.4.4.1	Peruseriaatteen.....	463

6.4.4.2	Huomioon otettava aika	463
6.4.4.3	Asian monimutkaisuus	466
6.4.4.4	Valittajan käyttäytyminen	466
6.4.4.5	Viranomaisten käyttäytyminen ...	469
6.4.4.6	Asian merkitys valittajalle	471
6.4.4.7	Kohtuullisuus ja oikeudenkäynnin pituus	472
6.4.4.8	Oikeudenkäynnin pitkittymisen hyvittäminen	473
6.4.5	Laillisesti perustettu riippumaton ja puolueeton tuomioistuin	474
6.4.5.1	Tuomioistuimen määritelmä.....	475
6.4.5.2	Riippumaton tuomioistuin	476
6.4.5.3	Puolueeton tuomioistuin.....	480
6.4.5.4	Luopuminen oikeudesta riippu- mattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen.....	491
6.4.5.5	Asian korjaantuminen valitusasteessa	491
6.4.5.6	Laillisesti perustettu.....	492
6.5	6 § 2 artiklan syyttömyysolettama.....	493
6.5.1	Syyttömyysolettaman peruslähtökohdat.....	493
6.5.2	Syyttömyysolettaman ulottuvuudet	494
6.5.2.1	Henkilöllinen ulottuvuus.....	494
6.5.2.2	Asiallinen ulottuvuus ja rikostutkinnan selvittämiskeinot..	495
6.5.2.3	Syyttömyysolettaman ajallinen kesto	496
6.5.3	Syyttömyysolettaman aineellinen sisältö	497
6.5.3.1	Syyttömyysolettama ja syyttäjän näyttövelvollisuus.....	497
6.5.3.2	Syyttömyysolettama ja lailliset presumptiot	499
6.5.3.3	Syyttömyysolettama ja näytön hyväksyttävyys ja riittävyys	500
6.5.3.4	Syyttömyysolettama ja oikeudenkäynnin järjestelyt	501

6.5.4	Vireillä olevasta asiasta annetut lausunnot...	502
6.5.4.1	Prosessin eri vaiheissa annetut lausunnot.....	502
6.5.4.2	Lausunnonantajan asema.....	504
6.5.4.3	Syyttömyysolettaman ulottuminen muuhun kuin rikosprosessiin.....	508
6.5.5	Loukkauksen korjaantuminen	513
6.5.6	Syyttömyysolettama ja itsekriminointikielto	513
6.6	6 § 3 artiklan rikosoikeudenkäyntiä koskevat erityissäännökset	514
6.6.1	6 § 3 artiklan peruslähtökohdat	515
6.6.2	Oikeus saada tieto syytteiden sisällöstä ja perusteista	517
6.6.2.1	Tieto syytteestä ja sen perusteista.....	518
6.6.2.2	Viipymätön tieto syytteestä	522
6.6.2.3	Syytteen kieli	522
6.6.3	Oikeus riittävään aikaan ja edellytyksiin valmistella puolustusta.....	523
6.6.3.1	Oikeuden sisältö	523
6.6.3.2	Riittävä aika	524
6.6.3.3	Riittävät edellytykset puolustuksen valmisteleminen	526
6.6.4	Oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä.....	535
6.6.4.1	Oikeus oikeudenkäyntiavustajaan	535
6.6.4.2	Puolustautuminen henkilökohtaisesti	548
6.6.4.3	Maksuton oikeusapu.....	549
6.6.4.4	Oikeus puolustautua oikeudenkäyntiavustajan välityksellä vastaajan jäädessä itse pois oikeudesta valitusasteessa	552

6.6.4.5	Todellinen ja tehokas oikeusapu...	554
6.6.5	Oikeus kuulustella todistajia	559
6.6.5.1	Menettelyn oikeudenmukaisuuden kokonaisharkinta	559
6.6.5.2	Todistajan käsite	561
6.6.5.3	Todistelun esittäminen syytetyn läsnäollessa.....	561
6.6.5.4	Vastakuulustelusta luopuminen ...	564
6.6.5.5	Vastakuulustelun pulmatilanteet ja esitutkintakertomuksen käyttäminen	565
6.6.5.6	Oikeus nimetä ja kuulustella todistajia	592
6.6.6	Oikeus saada maksutta tulkin apua.....	597
6.6.6.1	Oikeuden laajuus	598
6.6.6.2	Palvelun maksuttomuus.....	600
7	EI RANGAISTUSTA ILMAN LAKIA.....	603
7.1	Lain käsite	604
7.1.1	Soveltamisala ja sisältö	604
7.1.2	Lain laatuvaatimukset.....	605
7.1.2.1	Ennakoitavuus	605
7.1.2.2	Valittajan tietoisuus laista	607
7.1.2.3	Ennakoitavuus suomalaisissa tapauksissa	609
7.2	Rikokset.....	610
7.2.1	Soveltamisala	610
7.2.2	Rikoksen käsite.....	612
7.2.3	”Rikoksen tekoaikana”	612
7.2.4	Analogian kielto syytetyn vahingoksi	613
7.2.5	Kansainväliset kriminalisoinnit.....	615
7.3	Rangaistukset.....	617
7.3.1	Soveltamisala	617
7.3.2	Rangaistuksen määritelmä	617
7.3.3	Ankarammat rangaistukset	619
7.3.4	Rangaistuksen täytäntöönpano	621

7.3.5	Taannehtivan rangaistuksen kieltö	623
7.3.6	Lievemmän lain periaate.....	624
7.4	7 § 2 artiklan erityistilanteet	625

8 OIKEUS NAUTTIA YKSITYIS- JA PERHE-ELÄMÄN

KUNNIOITUSTA	627
8.1 Johdanto.....	627
8.1.1 Neljä suojan kohdetta.....	627
8.1.2 Negatiivinen ja positiivinen velvollisuus.....	628
8.1.3 Tapausten analyysin rakenne	629
8.2 Yksityiselämän suoja	630
8.2.1 Yksityiselämän suojan alue ja siihen puuttuminen	632
8.2.1.1 Lainsäädännön aiheuttama puuttumisen riski.....	632
8.2.1.2 Itse aiheutetut puuttumiset	633
8.2.1.3 Suojan alueen ja puuttumisten laaja kirjo	633
8.2.2 Puuttumisen laillisuus.....	648
8.2.2.1 Oikeusperusta ja lain laatu.....	648
8.2.2.2 Oikeusperusta telekuunteluasioissa.....	649
8.2.2.3 Pakkokeinoasiat ja oikeusperusta..	652
8.2.2.4 Pakkohoito ja oikeusperusta.....	653
8.2.3 Oikeutettu tarkoitus	654
8.2.4 Välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa.....	655
8.2.4.1 Henkilökohtainen koskemattomuus	656
8.2.4.2 Seuranta ja rekisteröinti	680
8.2.4.3 Henkilökohtainen identiteetti ja syntyperä	695
8.2.4.4 Intiimielämä ja seksuaalinen suuntautuminen.....	715
8.2.4.5 Elämän alku ja päättyminen.....	726
8.2.4.6 Ympäristöhaitat ja valtion toimintavelvollisuus	743

8.3	Perhe-elämän suoja	747
8.3.1	Perhe-elämän suojan alue.....	747
8.3.1.1	Olemassa oleva tai suunniteltu perhe.....	748
8.3.1.2	Lumeavioliitot ja uskonnolliset avioliitot.....	749
8.3.1.3	Lapset ja perhe-elämä.....	750
8.3.1.4	Biologinen suhde tai sen puute.....	751
8.3.1.5	Perhe-elämä ja muut sukulaiset....	753
8.3.1.6	Isyyden, abortin tai hedelmöityshoitojen suhde perhe-elämään	753
8.3.1.7	Perhe-elämän päättyminen	755
8.3.2	Perhe-elämään puuttuminen.....	757
8.3.3	Perhe-elämään puuttumisen oikeutus	759
8.3.3.1	Lainmukaisuus	759
8.3.3.2	Oikeutettu tarkoitus	760
8.3.3.3	Välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa..	761
8.3.4	Valtion positiivinen velvollisuus.....	811
8.4	Kodin suoja	813
8.4.1	Kodin suojan alue.....	814
8.4.1.1	Kodin käsite.....	814
8.4.1.2	Vähemmistöjen elintapojen vaikutus	816
8.4.1.3	Liikehuoneistot ja ammattikäytössä olevat tilat.....	817
8.4.1.4	Oikeus kodin saamiseen (kodittomuus).....	818
8.4.2	Kodin suojaan puuttuminen.....	819
8.4.2.1	Konkreettiset kodin suojaan puuttumiset	819
8.4.2.2	Asumismukavuutta vähentävät ympäristöhaitat.....	820
8.4.2.3	Näyttövelvollisuus.....	821
8.4.3	Kodin suojaan puuttumisen oikeutus	821
8.4.3.1	Lainmukaisuus (kotietsintä)	821

	8.4.3.2	Oikeutettu tarkoitus	823
	8.4.3.3	Välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa..	823
	8.4.4	Valtion positiivinen velvollisuus.....	834
8.5		Kirjeenvaihdon suoja	835
	8.5.1	Kirjeenvaihdon suojan alue.....	835
	8.5.1.1	Perinteinen kirjeenvaihto ja sähköposti.....	836
	8.5.1.2	Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu	837
	8.5.2	Kirjeenvaihtoon puuttuminen ja uhrin asema	837
	8.5.2.1	Tavallinen kirjeenvaihto.....	838
	8.5.2.2	Tele- ja verkkovalvonta (verkkotiedustelu, massa- valvonta, massatiedustelu ja tietoliikennetiedustelu)	838
	8.5.3	Kirjeenvaihtoon puuttumisen oikeutus.....	839
	8.5.3.1	Lainmukaisuus	839
	8.5.3.2	Oikeutettu tarkoitus	844
	8.5.3.3	Välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa..	844
	8.5.4	Valtion positiivinen velvollisuus.....	853
9		AJATUKSEN-, OMANTUNNON- JA USKONNONVAPAAUS	855
	9.1	Johdanto.....	855
	9.1.1	Artiklan peruslähtökohdat	856
	9.1.2	Artiklan rakenne.....	857
	9.1.3	Suhde muihin artikloihin	858
	9.2	Suojan kohde.....	860
	9.2.1	Uskonnot	860
	9.2.2	Muut ajatussuunnat ja vakaumuksen kaksi edellytystä.....	861
	9.3	Suojan ulottuvuudet	862
	9.3.1	Mielensisäisen maailman suoja (forum internum).....	862

9.3.1.1	Vakaumuksen muuttaminen pakolla	862
9.3.1.2	Velvollisuus paljastaa uskonsa	863
9.3.2	Ulkoinen suoja (forum externum)	865
9.3.2.1	Uskonnon tai uskon tunnustamisen käsite	865
9.3.2.2	Julkinen ja/tai kollektiivinen tunnustaminen	866
9.4	Loukkauksen uhri ja tapauksen analyysi negatiivisen tai positiivisen velvollisuuden näkökulmasta	869
9.4.1	Negatiivisen velvollisuuden analyysi	871
9.4.1.1	Puuttuminen vapauteen	871
9.4.1.2	Puuttumisen oikeutus	872
9.4.2	Positiivisen velvollisuuden analyysi	875
9.4.2.1	Positiivinen velvollisuus	875
9.4.2.2	Oikeudenmukainen tasapaino	875
9.5	Artiklan soveltuminen eri tilanteissa	877
9.5.1	Omantunnonsyyt ja pakollinen asepalvelus	877
9.5.2	Velvollisuus uskonnollisen valan vannomiseen	879
9.5.3	Vakaumuksen paljastaminen julkisissa asiakirjoissa	880
9.5.4	Uskonnollisten yhdyskuntien keskinäiset kiistat	881
9.5.4.1	Valtion neutraalisuus ja uskonnollisten yhteisöjen autonomia	881
9.5.4.2	Puolueettomuus rekisteröinnissä ..	883
9.5.5	Kirkollisvero ja uskonnollisten yhteisöjen verottaminen	884
9.5.5.1	Velvollisuus maksaa veroa	885
9.5.5.2	Syrjivyytaspektit	886
9.5.6	Vankilaolot, kotiaresti ja uskonnonvapaus ..	887
9.5.7	Pakkokäännyttäminen (proselytismi)	889
9.5.8	Uskonnolliset symbolit	890
9.5.8.1	Symbolit ja turvallisuusnäkö- kohdat	890

9.5.8.2	Päähuivin käyttö.....	891
9.5.8.3	Symbolien hyväksyttävyyden koululuokissa.....	895
9.5.8.4	Symbolien käyttö muilla julkisilla paikoilla.....	895
9.5.8.5	Kirkonkellojen soitto	897
9.5.9	Työsuhteet ja uskonnonvapaus	898
9.5.9.1	Yksityinen työnantaja	898
9.5.9.2	Julkinen työnantaja.....	900
9.5.9.3	Työsuhde kirkkoon tai uskonnolliseen yhteisöön	902
9.5.10	Oikeus vanhempien vakaumuksen mukaiseen koulutukseen.....	905
10	SANANVAPAAUS	907
10.1	Johdanto.....	908
10.1.1	Sananvapauden merkitys yhteiskunnassa	908
10.1.2	Yhteys muihin artikloihin.....	908
10.1.3	Tapausten analyysin rakenne	911
10.2	Suojan kohde.....	912
10.2.1	Mielipide, tieto ja ajatukset.....	913
10.2.2	Negatiivinen sananvapaus.....	913
10.2.3	Julkista mielenkiintoa herättävä puheenaihe.....	914
10.2.4	Kaikki ilmaisutavat.....	918
10.2.5	Julkisten rekisterien julkaiseminen.....	919
10.2.6	Median ja kansalaisjärjestöjen erityisasema sananvapauden käyttäjänä.....	920
10.3	Puuttuminen sananvapauteen	922
10.3.1	Puuttumisen monet ilmenemismuodot.....	922
10.3.2	Rajanvetoa puuttumisen ja ei-puuttumisen välillä.....	925
10.3.3	Uhri eli puuttumisen kohde	927
10.4	Laissa säätämisen vaatimus.....	928
10.5	Sananvapaus ja valtion harkintavalta	931
10.5.1	Perustelut	933
10.5.2	Seuraamukset	935

10.5.2.1	Vankeusrangaistukset	935
10.5.2.2	Sakko, kiellot ja muut sanktiot	938
10.5.2.3	Vahingonkorvaukset	939
10.6	Sananvapauden käyttämisen velvollisuudet ja vastuu	941
10.6.1	Vastuun arvioinnin peruslähtökohdat	941
10.6.2	Journalistien velvollisuus ja vastuu	942
10.6.2.1	Lähteen siteeraaminen	944
10.6.2.2	Tiedon oikeellisuuden tarkastaminen	944
10.6.2.3	Faktaväitteet ja arvoarvostelmat	946
10.6.2.4	Journalistin toiminnan laillisuus	952
10.6.3	Julkista valtaa käyttävien velvollisuus ja vastuu	954
10.6.3.1	Lojaalisuus ja pidättäytyminen poliittisesta toiminnasta	954
10.6.3.2	Lojaliteettitestin soveltaminen	955
10.7	Sananvapauden rajoittamisen oikeutettu tarkoitus ja välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa	957
10.7.1	Kansallinen turvallisuus	957
10.7.2	Epäjärjestyksen tai rikollisuuden estäminen	959
10.7.2.1	Terrorismin torjuminen	961
10.7.2.2	Mielenosoitusten hajottaminen	961
10.7.3	Moraalin suojaaminen	963
10.7.3.1	Säädttömyys ja siveettömyys	964
10.7.3.2	Eroottisuus ja pedofilia	966
10.7.3.3	Muiden uskonnonvapauden suojaaminen	966
10.7.4	Muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaaminen	968
10.7.4.1	Yleiset periaatteet ja kriteerit	968
10.7.4.2	Julkisuuden kohde	970
10.7.5	Luottamuksellisen tiedon suojaaminen	988
10.7.5.1	Toimittajan saaman luottamuksellisen tiedon paljastaminen	989

10.7.5.2	Oikeudenkäyntiin liittyvän salassa pidettävän aineiston paljastaminen.....	991
10.7.5.3	Työpaikan väärinkäytöksen paljastaminen ja ilmiannot	993
10.7.6	Tuomioistuimen arvovallan ja puolueettomuuden varmistaminen	995
10.7.6.1	Tuomariin kohdistettu arvostelu..	996
10.7.6.2	Syyttäjään kohdistettu arvostelu ..	999
10.7.6.3	Todistajan sananvapauden rajoittaminen ja todistajaan kohdistettu arvostelu.....	1000
10.7.6.4	Asianajajan sananvapauden rajoittaminen	1001
10.7.6.5	Epäasiallinen vaikuttaminen vireillä oleviin oikeudenkäynteihin.....	1006
10.8	Harkintavalta ja sananvapauden erilaiset käyttötilanteet.....	1008
10.8.1	Internet	1009
10.8.1.1	Lasten suojelu ja identiteettivarkaudet	1009
10.8.1.2	Ennakoilmoitus artikkelista ja internetissä levitettävästä aineistosta	1010
10.8.1.3	Painetun median internetarkistot	1011
10.8.1.4	Palveluntarjoajan julkaisemat nimettömät lukijakomentit.....	1012
10.8.1.5	Internetsivuston sulkeminen	1013
10.8.1.6	Työnantajan oikeus kontrolloida työpaikan tietokoneen käyttöä.....	1015
10.8.2	Poliittinen mielipiteen ilmaus	1015
10.8.2.1	Poliittisen puheen laatu ja laajuus	1016
10.8.2.2	Mahdollisuudet rajoittaa poliittista puhetta	1016

10.8.2.3	Parlamentaarikon sananvapaus ja parlamentaarinen immuniteetti ...	1017
10.8.2.4	Vapaat vaalit	1019
10.8.2.5	Poliittiset puolueet ja sananvapaus	1021
10.8.3	Muu siviilipuhe	1022
10.8.3.1	Häpäisevä ilmaus tai aiheeton tutkintapyyntö.....	1022
10.8.3.2	Tieteellinen kritiikki.....	1025
10.8.4	Taiteellinen ilmaisu	1026
10.8.4.1	Taiteellinen vapaus.....	1026
10.8.4.2	Taiteellisen ilmaisun rajoittaminen	1027
10.8.5	Kaupallinen ilmaisu.....	1032
10.8.5.1	Kaupallinen mainonta	1032
10.8.5.2	Kaupallisen ilmaisun rajoittaminen	1032
10.8.5.3	Poliittisen mainostamisen rajoittaminen	1035
10.8.5.4	Uskonnollisen mainostamisen rajoittaminen	1036
10.8.5.5	Ammatillisen mainostamisen rajoittaminen	1037
10.8.6	Vihapuhe.....	1040
10.8.6.1	Vihapuhe ja oikeuksien väärinkäytön kielto	1042
10.8.6.2	Rotuun, alkuperään tai kansanryhmään kohdistuva vihapuhe.....	1043
10.8.6.3	Seksuaalinen suuntautuminen ja vihapuhe.....	1046
10.8.6.4	Uskonnollinen vihapuhe.....	1047
10.8.6.5	Totalitaarisen valtion kannattaminen	1048
10.8.6.6	Poliittinen vihapuhe.....	1049
10.8.6.7	Historian vääristely.....	1052
10.9	Toimittajan lähdesuoja.....	1055

10.9.1	Lähdesuoja tiedonvälityksen turvana	1055
10.9.2	Velvoittaminen tietolähteen paljastamiseen..	1056
10.9.3	Kotietsintä tietolähteen paljastamiseksi.....	1059
10.10	Oikeus vastaanottaa ja saada tietoa sekä pääsy viralliseen informaatioon.....	1061
10.10.1	Oikeus julkisen vallan hallussa olevaan informaatioon	1061
10.10.2	Suhde 8 ja 6 artikloihin.....	1063
10.10.3	Terveys- ja ympäristöriskeistä tiedottaminen	1064
10.10.4	Uusi laajempi tulkinta oikeudesta päästä tietoon	1064
10.10.5	Yksityishenkilöiden välinen oikeus saada tietoa.....	1067
10.11	Radio- ja televisiotoiminta	1069
10.11.1	Toiminnan luvanvaraisuus.....	1069
10.11.2	Radio- ja televisiomainonta	1070
10.12	Valtion positiivinen velvollisuus turvata sananvapaus yksityishenkilöiden välillä	1072
11	KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISVAPAAUS	1077
11.1	Johdanto.....	1077
11.1.1	Artiklan suojan kohteena olevat oikeudet ...	1077
11.1.2	Yhteys muihin artikloihin.....	1078
11.1.3	Tapausten analyysin rakenne	1079
11.2	Kokoontumisvapaus.....	1080
11.2.1	Kokoontumisvapauden suojan alue	1080
11.2.1.1	Kokoontumisten laatu ja sisältö ...	1080
11.2.1.2	Rauhanomaisuus	1081
11.2.2	Positiivinen velvollisuus.....	1082
11.2.3	Puuttuminen kokoontumisvapauteen	1084
11.2.3.1	Puuttumistyytit	1084
11.2.3.2	Etukäteisluvat ja -ilmoitukset.....	1085
11.2.4	Puuttumisen oikeutus.....	1086
11.2.4.1	Puuttumisen laillisuus	1086
11.2.4.2	Puuttumisen oikeutettu päämäärä	1087

11.2.4.3	Puuttumisen välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa..	1088
11.3	Yhdistymisvapaus.....	1095
11.3.1	Yhdistymisvapauden suojan alue.....	1095
11.3.1.1	Yhdistymisvapauden sisältö	1095
11.3.1.2	Yhdistyksen käsite	1096
11.3.2	Positiivinen velvollisuus.....	1097
11.3.3	Puuttuminen yhdistymisvapauteen.....	1098
11.3.4	Puuttumisen oikeutus.....	1099
11.3.4.1	Puuttumisen laillisuus	1099
11.3.4.2	Puuttumisen oikeutettu päämäärä	1101
11.3.4.3	Puuttumisen välttämättömyys demokraattisessa yhteiskunnassa..	1101
11.4	Ammattiyhdistykset.....	1108
11.4.1	Ammattiyhdistyksen käsitteen sisältö.....	1108
11.4.2	Valtion negatiivinen ja positiivinen velvollisuus.....	1109
11.4.3	Ammattiyhdistyksen oikeus säännellä sisäisiä asioitaan	1110
11.4.4	Ammattiyhdistyksen toimenpiteet kolmansia kohtaan.....	1112
11.4.5	Ammattiyhdistyksen oikeus suojella jäsentensä etuja.....	1112
11.4.5.1	Kuuleminen ja konsultointi- oikeus	1113
11.4.5.2	Työehtosopimukset.....	1113
11.4.5.3	Lakko-oikeus	1114
11.4.5.4	Ammattiyhdistysten tasavertaisuus.....	1115
11.4.5.5	Oikeus olla liittymättä ammattiliittoon	1116
11.4.5.6	Ammattiyhdistyksen jäsenyyden estäminen	1118
11.4.6	Valtion viranomaisia koskevat rajoitukset ...	1118

12 OIKEUS AVIOLIITTOON	1121
12.1 Johdanto.....	1121
12.1.1 Artiklan rakenne.....	1122
12.1.2 Suhde muihin artikloihin	1122
12.2 Oikeus avioliittoon	1123
12.2.1 Oikeuden laajuus.....	1123
12.2.2 Sallitut kansalliset avioliitto-oikeuden rajoitukset	1124
12.2.3 Loukkaukseen johtaneet kansalliset rajoitukset	1125
12.2.4 Valtion positiivinen velvollisuus.....	1126
12.2.5 Transseksuaalit.....	1127
12.2.6 Homoseksuaalit.....	1129
12.3 Avioero	1130
12.4 Perheen perustaminen.....	1131
12.4.1 Pakkosterilisaatio ja -abortti.....	1132
12.4.2 Puolison vankeus	1132
12.4.3 Perhe-elämän materiaaliset edellytykset.....	1133
12.4.4 Maahan pääsy ja oleskeluluvat	1133
12.4.5 Adoptio	1133
12.4.6 Hedelmöityshoidot.....	1134
12.5 Muut kuin avioliitossa olevat henkilöt	1135
13 OIKEUS TEHOKKAASEEN OIKEUSSUOJAKEINOON	1137
13.1 Artiklan soveltamisalue	1137
13.1.1 Vain perusteltavissa olevat väitteet	1138
13.1.2 Muun artiklan loukkausta ei vaadita	1139
13.1.3 Lainsäädännön osalta ei edellytetä oikeussuojakeinoa.....	1139
13.1.4 Suhde EIS 6 artiklaan	1140
13.1.4.1 Pääsääntö: 6 artiklan soveltuessa 13 artikla ei sovellu	1140
13.1.4.2 Poikkeus 1: oikeudenkäynnin kesto	1141
13.1.4.3 Poikkeus 2: täytäntöönpanon laiminlyönti	1141
13.1.5 Suhde EIS 5 artiklaan	1142

13.1.6	Substanssinormiin sisältyvät prosessuaaliset oikeudet	1142
13.2	Oikeussuojakeinin tehokkuus	1143
13.2.1	Artiklan kansallinen implementointi	1143
13.2.2	Oikeussuojakeinin puuttuminen kokonaan	1144
13.2.3	Tehokkuudelle asetettavat vaatimukset	1145
13.2.3.1	Ratkaisija	1145
13.2.3.2	Oikeussuojakeinin sisältö	1147
13.2.3.3	Valitusoikeuden puuttuminen	1148
13.2.3.4	Oikeussuojakeinin käytännön saatavuus.....	1148
13.2.3.5	Oikeussuojakeinin nopeus.....	1150
13.2.4	Todistustaakka oikeussuojakeinin tehokkuudesta	1150
13.2.5	Usean tehostoman oikeussuojakeinin yhteisvaikutus.....	1152
13.2.6	Suomalaisten oikeussuojakeinojen tehokkuus.....	1152
13.3	Oikeussuojakeinin tehokkuus eri artiklojen yhteydessä.....	1153
13.3.1	EIS 2 ja 3 artiklat	1153
13.3.2	EIS 3 artikla ja ulkomaalaisasiat.....	1155
13.3.2.1	Oikeussuojakeinon pääsy	1155
13.3.2.2	Lykkäävä vaikutus	1156
13.3.2.3	Kansalliset turvallisuusnäkökohdat.....	1157
13.3.2.4	Menettelyn minimi-vaikutukset	1157
13.3.3	EIS 6 artikla	1158
13.3.3.1	Oikeudenkäynnin tai täytäntöönpanon kesto.....	1158
13.3.3.2	Syyttömyysolettama	1159
13.3.4	EIS 8 artikla	1160
13.3.5	EIS 9 artikla	1162
13.3.6	EIS 11 artikla	1162
13.3.7	EIS:n 1. pöytäkirjan 1 artikla.....	1163

14 SYRJINNÄN KIELTO	1165
14.1 Johdanto.....	1165
14.1.1 Artiklan luonne.....	1166
14.1.2 Yhteys muihin artikloihin.....	1167
14.1.2.1 Oikeus elämään (2 artikla) ja kidutuksen kieltö (3 artikla)	1168
14.1.2.2 Oikeudenmukainen oikeudenkäynti (6 artikla)	1168
14.1.2.3 Perhe- ja yksityiselämän kunnioitus (8 artikla).....	1169
14.1.2.4 Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus (11 artikla)	1171
14.1.2.5 Omaisuuden suoja (1. pöytäkirjan 1 artikla).....	1171
14.1.2.6 Oikeus koulutukseen (1. pöytäkirjan 2 artikla).....	1172
14.1.2.7 Oikeus vapaisiin vaaleihin (1. pöytäkirjan 3 artikla).....	1172
14.2 EIS 14 artiklan mukainen analyysi.....	1172
14.2.1 Artiklan soveltumisen testi (ambit-testi)	1174
14.2.2 Erilainen kohtelu.....	1175
14.2.2.1 Välitön ja välillinen syrjintä	1175
14.2.2.2 Vertailu välittömässä syrjinnässä..	1176
14.2.2.3 Vertailu välillisessä syrjinnässä.....	1179
14.2.3 Syy-yhteys syrjintäperusteeseen.....	1181
14.2.4 Objektiivinen ja hyväksyttävä syy erilaiseen tai samanlaiseen kohteluun	1182
14.2.4.1 Oikeutettu päämäärä.....	1184
14.2.4.2 Suhteellisuus.....	1185
14.2.4.3 Valtion harkintavalta	1186
14.2.4.4 Eurooppalainen konsensus tai sen puute	1187
14.3 Syrjintäperusteista.....	1189
14.3.1 Sukupuoli.....	1189
14.3.1.1 Erilainen eläkekohtelu	1189
14.3.1.2 Vanhempainedut.....	1191
14.3.1.3 Puolison nimi	1192

14.3.1.4	Perheväkivalta.....	1193
14.3.1.5	Rangaistusseuraamukset.....	1193
14.3.1.6	Luottamustehtävät	1194
14.3.2	Rotu, etninen alkuperä, ihonväri ja kansalliseen vähemmistöön kuuluminen.....	1194
14.3.2.1	Etninen alkuperä ja oikeus koulutukseen	1195
14.3.2.2	Etninen alkuperä ja vaalikelpoisuus.....	1196
14.3.3	Kansalaisuus tai kansallinen alkuperä.....	1197
14.3.3.1	Sosiaaliedut ja perheoikeudet	1198
14.3.3.2	Karkottaminen	1200
14.3.4	Uskonto tai vakaumus	1201
14.3.5	Kieli	1203
14.3.6	Yhteiskunnallinen alkuperä, varallisuus ja syntyperä.....	1204
14.3.7	Muu asemaan perustuva syrjintä.....	1205
14.3.7.1	Seksuaalinen suuntautuminen	1206
14.3.7.2	Vammaisuus tai sairaus	1210
14.3.7.3	Ikä	1213
14.4	Syrjinnän todistaminen.....	1215
14.4.1	Todistustaakka EIT:ssä.....	1215
14.4.2	Tilastojen ja muiden tietojen merkitys.....	1216
14.5	Kaikkinaisen syrjinnän kieltö (12. pöytäkirja).....	1218
15	OMAISUUDEN SUOJA	1221
15.1	Johdanto.....	1221
15.2	Artiklan takaamat oikeudet.....	1222
15.2.1	Rauhassa nauttiminen	1222
15.2.2	Pääsy omaisuuteen.....	1224
15.2.3	Positiiviset velvoitteet	1225
15.2.3.1	Tehokas oikeusjärjestelmä.....	1225
15.2.3.2	Yksityishenkilöiden väliset suhteet	1226
15.2.3.3	Inflaatio, markkinavoimat ja talousuudistukset.....	1228

15.3	Omaisuu den käsite	1229
15.3.1	Yleiset periaatteet.....	1229
15.3.1.1	Autonominen tulkinta	1229
15.3.1.2	Suhde EIS 6 artiklaan.....	1230
15.3.1.3	Omistajana luonnollinen tai oikeushenkilö.....	1230
15.3.1.4	Intressin rahallinen arvo	1231
15.3.1.5	Ei oikeutta saada omaisuutta	1232
15.3.1.6	Omistusoikeuden lakkaaminen ...	1233
15.3.1.7	Ei velvollisuutta palauttaa omaisuutta	1234
15.3.2	Artiklan piiriin tulevat omaisuuslajit.....	1235
15.3.2.1	Olemassa oleva omaisuus	1235
15.3.2.2	Varallisuusarvot ja saatavat	1244
15.4	Artiklan rakenne	1249
15.4.1	Kolme sääntöä	1249
15.4.2	Puuttuminen	1250
15.4.2.1	Sääntö 2 eli omaisuuden riistäminen	1250
15.4.2.2	Sääntö 3 eli omaisuuden käytön kontrolli.....	1251
15.4.2.3	Sääntö 1 eli oikeus nauttia omaisuudesta rauhassa	1252
15.4.3	Puuttumisen laillisuus.....	1252
15.4.3.1	Oikeusperusta.....	1253
15.4.3.2	Lain saatavuus ja ennustettavuus .	1254
15.4.3.3	Lain laatuvaatimukset eli oikeudelliset turvatakeet	1255
15.4.3.4	Kansainvälisen oikeuden yleiset periaatteet	1255
15.4.4	Oikeutettu päämäärä	1257
15.4.5	Suhteellisuus ja fair balance -testi.....	1260
15.5	Omaisuu den riistäminen.....	1261
15.5.1	Mitä on omaisuuden riistäminen?.....	1261
15.5.1.1	Koko omistusoikeuden menetys...	1261
15.5.1.2	De facto pakkolunastus	1261
15.5.1.3	Ajallinen ulottuvuus	1263

15.5.2	Korvaus	1263
15.5.2.1	Korvauksen määrä	1264
15.5.2.2	Korvauksen määrittely	1266
15.5.2.3	Korvauksen määrän merkitys	1266
15.5.2.4	Korvauksen puuttumisen sallittavuus	1267
15.5.3	Säännön 2 nojalla ratkaistuja tapauksia	1269
15.6	Omaisuu den käytön kontrolli	1269
15.6.1	Kontrollin käsite	1269
15.6.2	Suhde muihin artikloihin	1271
15.6.3	Kontrolli julkisessa intressissä	1272
15.6.4	Fair balance -testi	1272
15.6.4.1	Korvauksen maksamisen merkitys	1272
15.6.4.2	Suhteellisuus	1273
15.6.4.3	Valitusmahdollisuuksien olemassaolo	1274
15.6.5	Omaisuu den menettämistapaukset	1275
15.6.5.1	Tulli- tai veronormien rikkominen	1275
15.6.5.2	Rikoksentekevälineen menettäminen	1276
15.6.5.3	Järjestäytynyt rikollisuus ja rikoshyödyn menettäminen	1278
15.6.5.4	Rikollisuuden estäminen	1279
15.6.5.5	Menettämisseuraamus rikosprosessin yhteydessä	1280
15.6.6	Verojen, muiden maksujen tai sakkojen maksaminen	1281
15.6.6.1	Verojen maksaminen	1281
15.6.6.2	Sakkojen maksaminen	1284
15.6.6.3	Oikeudenkäyntimaksut ja oikeudenkäyntikulut	1285
15.6.7	Säännön 3 nojalla ratkaistuja tapauksia (käytön rajoitus)	1286
15.6.7.1	Rakennus- ja kaavoitusasiat	1286
15.6.7.2	Käyttölupien peruutus	1289

15.6.7.3	Vuokrasäännöstely	1290
15.6.7.4	Metsästys- ja kalastusoikeudet	1291
15.7	Oikeus nauttia rauhassa omaisuudesta	1293
15.7.1	Soveltamisala	1293
15.7.1.1	Materiaalinen soveltamisala	1293
15.7.1.2	Ajallinen soveltamisala.....	1295
15.7.2	Puuttuminen ja laillisuus	1295
15.7.3	Fair balance -testi.....	1295
15.7.3.1	Prosessuaaliset seikat.....	1295
15.7.3.2	Korvaus	1298
15.7.4	Säännön 1 nojalla ratkaistuja tapauksia.....	1299
15.7.4.1	Rakennus- ja kaavoitusasiat	1299
15.7.4.2	Eläke- ja sosiaaliturva-asiat	1300
15.7.4.3	Velkasuhteisiin liittyviä tapauksia.....	1303
15.7.4.4	Laiminlyönti panna lopulliset tuomiot täytäntöön.....	1304
16	OIKEUS VANHEMPIEN VAKAUMUKSEN MUKAISEEN KOULUTUKSEEN	1307
16.1	Vanhempien vakaumuksen mukainen kasvatus ja opetus.....	1308
16.2	Koulujen uskonnon- tai elämänkatsomustiedon opetus.....	1309
16.3	Tiedollisen opetuksen rajoittaminen, sukupuoliavalistus ja uimaopetus.....	1311
17	KIELTO SYYTTÄÄ JA RANGAISTA KAHDESTI (NE BIS IN IDEM)	1313
17.1	Soveltamisala	1314
17.1.1	EIS 7. pöytäkirjan 4 artikla vai EIS 6 § 1 artikla?.....	1314
17.1.2	Kiellon sisältö.....	1315
17.1.3	Poikkeus: ylimääräinen muutoksenhaku tai armahdus rikoksesta ihmisyyttä vastaan	1316
17.1.4	Kaksoisrangaistavuuden kieltoon vetoaminen.....	1317

17.2	Prosessin ja sanktion rikosoikeudellinen luonne.....	1318
17.2.1	Rikosoikeudelliset seuraamukset.....	1319
17.2.2	Ei-rikosoikeudelliset seuraamukset.....	1319
17.2.3	Monta seuraamusta	1320
17.3	Sama teko (idem).....	1321
17.4	Kahdesti (bis).....	1324
17.4.1	Ensimmäisen prosessin lainvoimaisuus	1324
17.4.2	Molemmat prosessit samanaikaisesti vireillä	1325
17.4.3	Asiaa käsitelty vain yhdessä prosessissa.....	1326
17.4.4	Samasta teosta eri rangaistuksia sekä riittävä aineellinen ja ajallinen yhteys.....	1327
18	TUTKITTAVAKSI OTTAMISEN EDELLYTYKSET	1331
18.1	Prosessuaaliset tutkittavaksi ottamisen esteet	1333
18.1.1	Laiminlyönti turvautua kansallisiin oikeussuojakeinoihin	1333
18.1.1.1	Säännön joustavuus	1334
18.1.1.2	Kansallisten normien ja määräaikaisten noudattaminen	1334
18.1.1.3	Useiden oikeussuojakeinojen olemassaolo.....	1335
18.1.1.4	EIS:n loukkaukseen vetoaminen..	1335
18.1.1.5	Oikeussuojakeinon olemassaolo ja soveltuvuus.....	1336
18.1.1.6	Oikeussuojakeinon saatavuus ja tehokkuus	1337
18.1.1.7	Säännön soveltamisen rajat	1338
18.1.1.8	Todistustaakan jako.....	1339
18.1.1.9	Menettelylliset näkökohdat.....	1341
18.1.1.10	Uusien oikeussuojakeinojen luominen	1341
18.1.2	Määräaika valituksen tekemiselle	1343
18.1.2.1	Määräajan alkamispäivä.....	1344
18.1.2.2	Valituksen vireilletulopäivä.....	1348
18.1.3	Nimettömät valitukset.....	1349
18.1.4	Valitus olennaisesti sama.....	1350

18.1.4.1	Samat valittajat	1351
18.1.4.2	Samat väitteet	1351
18.1.4.3	Samat tosiasiat	1352
18.1.5	Valitus toisen kansainvälisen toimielimen tutkittavana	1352
18.1.6	Yksilövalitusoikeuden väärinkäyttö	1354
18.1.6.1	Yleinen määritelmä	1354
18.1.6.2	Harhaanjohtavien tietojen antaminen EIT:lle	1355
18.1.6.3	Loukkaava kielenkäyttö	1356
18.1.6.4	Sovintomenettelyn luotta- muksellisuuden rikkominen	1357
18.1.6.5	Toistuvat valitukset ja valitukset, joilta puuttuu todellinen tarkoitus	1358
18.1.6.6	Poliittisista syistä nostetut tapaukset	1358
18.2	Tuomioistuimen toimivaltaan liittyvät tutkittavaksi ottamisen esteet	1359
18.2.1	Yhteensopimattomuus ratione temporis	1360
18.2.1.1	Kriittinen päivä	1360
18.2.1.2	Onko yksittäinen tosiseikka sattunut ennen vai jälkeen kriittisen päivän?	1361
18.2.1.3	Jatkuvat loukkaukset	1363
18.2.1.4	Oikeudenkäynnin tai vankeuden pituutta koskevat tapaukset	1364
18.2.2	Yhteensopimattomuus ratione loci	1365
18.2.3	Yhteensopimattomuus ratione personae	1367
18.2.3.1	Suhde ratione lociin	1368
18.2.3.2	Valitusoikeuden puuttuminen	1368
18.2.3.3	Valtuutuksen puuttuminen	1369
18.2.3.4	Onko valittaja loukkauksen uhri?	1370
18.2.3.5	Valtion vastuu	1379
18.2.4	Yhteensopimattomuus ratione materiae	1384
18.2.4.1	EIS:n takaama oikeus	1384

18.2.4.2	Varaumat	1384
18.2.4.3	Tuomioiden täytäntöönpanon valvonta	1384
18.3	Valituksen asiasältöön perustuva tutkimatta jättäminen	1385
18.3.1	Valitus ilmeisen perusteeton	1385
18.3.1.1	Neljäs oikeusaste	1386
18.3.1.2	Selvä loukkauksen puuttuminen..	1388
18.3.1.3	Puutteellinen näyttö	1390
18.3.1.4	Sekavat tai kaukaa haetut väitteet.....	1390
18.3.2	Ei merkittävää haittaa	1390
18.3.2.1	Soveltamisala	1391
18.3.2.2	Merkittävä haitta	1392
18.3.2.3	Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ei vaadi valituksen tutkimista	1394
18.3.2.4	Asianmukainen kansallinen käsittely	1395
	EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS.....	1397
	EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUSTA KOSKEVAA KIRJALLISUUTTA	1419
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	1421
	ASIAHAKEMISTO	1535